

Соломахін А. Ф. Передумови для створення громадянських ЗМІ в Україні // Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми медіапростору – Режим доступу: <http://journ.univ.kiev.ua/nauka1/archives/category/090420>

Соломахін А. Ф., кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри соціальних комунікацій,
Херсонський державний університет

Тулузакова О. Г., кандидат філологічних наук,
доцент кафедри журналістики,

Чорноморський національний університет ім. Петра Могили

ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКИХ ЗМІ В УКРАЇНІ

У дослідженні описано можливості та потенційні шляхи формування громадянських ЗМІ (на прикладі досвіду громадянських ЗМІ Німеччини) в Україні. Імплементация подібного досвіду продиктована необхідністю розвитку і підтримки місцевих ЗМІ, у діяльності яких була б зацікавлена певна громада села, містечка, міста або ж цілого регіону, йдеться саме про перейняття досвіду громадянських ЗМІ, адже регіональні медіа вже довгий час є узвичаєним явищем. Автори вбачають таку можливість через ініціативи об'єднаних територіальних громад, які відповідно до законодавства України володіють правом на самоорганізацію та мають певну фінансову незалежність, що створює відповідні передумови для формування різних шляхів фінансування подібних медіа. Відповідно проаналізовано функції та завдання таких ЗМІ, які б могли стати освітніми, культурними, ініціативними майданчиками певної територіальної громади, де кожен зможе виступити і буде почутий. Відповідно до потреб окремої громади формується і контент подібних медіа, що детальніше висвітлено у поданій розвідці.

Інтеграція України у світовий інформаційний простір взагалі та західноєвропейський зокрема, глобалізація, швидкий розвиток інформаційного суспільства формують, на нашу думку, низку як позитивних, так і негативних тенденцій. З одного боку, це оперативність отримання інформації з будь-якого куточку світу, можливість цілодобово здобувати свіжі новини політики, культури, науки, мистецтва тощо. З іншого боку, перебуваючи в глобальній світовій інформаційній мережі, втрачається розуміння належності певній громаді, спільноті, регіону. Хоча саме в чітко окресленому соціумі, громаді, спільноті, регіоні й відбуваються події, формуються чинники, які складають зону комфорту або дискомфорту окремого індивіда. Отже, у світлі сказаного, можна зробити висновок про необхідність розвитку і підтримки місцевих ЗМІ, у діяльності яких була б зацікавлена певна громада села, містечка, міста або ж цілого регіону, йдеться саме про перейняття досвіду громадянських ЗМІ, адже регіональні медіа вже довгий час є узвичаєним явищем. На наше глибоке переконання цей досвід є корисним і цілком можливим, за умови врахування реалій та потреб України.

Сучасне вітчизняне законодавство про телебачення і радіомовлення, що складається з Конституції України, Закону України «Про інформацію», Закону України «Про телебачення і радіомовлення», законів України «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України», «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення», «Про телекомунікації», «Про радіочастотний ресурс України», міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, регулює основні нормативні засади діяльності українського інформаційного простору в правовому полі та маніфестує повне, вичерпне, правдиве, безперешкодне як транслювання, так і отримання інформації.

В аспекті вище окресленого питання слід наголосити на тому, що розпочатий у 2015 році процес децентралізації може стати відправною віхою у розвитку громадянських ЗМІ. Адже у разі створення об'єднаної

територіальної громади держава здійснює інформаційно-просвітницьку, організаційну, методичну та фінансову підтримку добровільного об'єднання територіальних громад та приєднання до об'єднаних територіальних громад, про що говориться у 3 розділі статті 9 Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». А надані чинним законодавством права коливаються від розробки стратегії розвитку до організації благоустрою сіл і селищ, які входять до складу ОТГ. Зокрема рада затверджує бюджет ОТГ; утворює виконавчий комітет; встановлює місцеві податки і збори; визначає, яким буде соціально-економічний і культурний розвиток ОТГ тощо. Виконавчий комітет своєю чергою забезпечує виконання бюджету ОТГ; координує діяльність відділів, управлінь, комунальних підприємств, установ та організацій ОТГ; має право змінювати/скасовувати акти підпорядкованих йому відділів, управлінь та їхніх посадових осіб тощо [<http://cost.ua/news/698-detsentralizatsiya-korotko-pro-holovne/>].

У світлі окресленого вбачаємо низку напрямків, які прямопропорційно сприяють розвитку громадських ЗМІ. По-перше, право на культурний розвиток, адже громадянські ЗМІ можуть стати важливим інструментом у просуванні різного роду цікавих місцевих культурних заходів, анонсувати їх, заохочувати громаду до їх відвідування, транслювати просвітницькі програми, розмови з цікавими людьми – спектр та вага ЗМІ у цьому процесі неоціненна. По-друге, право об'єднаних територіальних громад ухвалювати бюджет може сприяти ключовому факторові у створенні власних телевізійних каналів, інтернет-ресурсів тощо, а саме фінансуванню. Шляхи отримання коштів можуть бути визначені самою громадою, це може бути як стаття витрат громадського бюджету, так і впровадження абонплати. По-третє, громада, зважаючи на особливості місцевості, соціально-економічні чинники, культурні фактори, а в кожному регіоні України вони різні, зможе обрати у якій формі доносити до реципієнта інформацію: радіо, телебачення, інтернет, преса тощо.

Ґрунтом для створення прообразу громадських ЗМІ можуть стати комунальні телерадіоорганізації, визначені Законом України «Про телебачення і радіомовлення» (розділ 1, стаття 1) як створені органами місцевого самоврядування за участі територіальної громади у встановленому законом порядку телерадіоорганізації, не менше половини акцій або часток статутного капіталу яких перебувають у комунальній власності.

На нашу переконливу думку функційний спектр громадських ЗМІ здебільшого дотичний функціям місцевих ЗМІ, зокрема: пізнавальній (забезпечення знання навколишньої дійсності); функції переконання (роз'яснення відповідних суспільних зв'язків та стосунків); контролю (за соціальними, політичними, економічними структурами); мотиваційній (стимулювання людей до різних форм діяльності); інтеграційній (інтеграція людей в суспільство, гуртування їх навколо важливих питань); соціалізації (навчати на позитивних цінностях і зразках поведінки); розважальній [<https://naub.oa.edu.ua/2017/регіональні-змі-в-сучасному-суспільс/>]. Однак до цього списку варто було б додати ще низку додаткових функцій, зокрема просвітницьку (медіа як платформа для здобуття нових знань, відповідно і в царини захисту своїх прав), комунікативну (можливість кожного висловитися, створити власний сюжет, офіційний канал спілкування з нацменшинами або іншими категоріями населення); освітню (активна співпраця з місцевими вишами, майданчик для проходження практики студентів-журналістів) тощо. Ці додаткові можливості дозволять формувати у громадян почуття власної відповідальності до громади, підвищать медіаграмотність населення, культурний рівень тощо.

Відповідно подібними будуть і завдання, а саме: формування образу Малої Вітчизни та інтеграція місцевої громади у загальнонаціональну структуру; збереження культурної, історичної самобутності регіону; протистояння культурному імперіалізму та глобалізації; утвердження єдиних для усієї держави та нації цінностей; охорона демократії, зближення громади і влади (дати людям відчуття впливу на тих, кого вони обрали); відстоювання

перед владою потреб аудиторії [<https://naub.oa.edu.ua/2017/регіональні-змі-в-сучасному-суспільс/>]. Крім того, громадянські ЗМІ сприятимуть формуванню комунікативного простору де кожен може бути почутий, створити власний медіапродукт, поділитися питаннями, які є важливі для групи людей, а отже і цієї громади уцілому. Подібні ЗМІ у разі потреби зможуть вчасно і фахово попередити людей про небезпеку, створювати різного роду соціальну рекламу актуальну для відповідного регіону.

З огляду на висловлені вище положення можна сформувати відповідний контент, який би цілком відповідав потребам громади.

На думку авторів, значний відсоток медійного наповнення має належати освітньому компоненту, маєтсья на увазі вивчення іноземних мов; проведення курсів для школярів, які хочуть скласти ЗНО; пізнавальні програми з історії, культури рідного краю тощо. Крім цього, подібні медіа мали б змогу анонсувати культурні заходи місцевого рівня, надавати медійну підтримку, залучатися до їх проведення, загалом підвищувати культурний рівень населення. Іншим аспектом вказаного компонента є співпраця з освітніми закладами як середньої, так і вищої ланки. По-перше, сучасна школа, яка перебуває в абсолютному інформаційному вакуумі, потребує продуктів освітнього та пізнавального характеру; по-друге, подібні медіа можуть стати у нагоді під час створення учнями наукових проєктів; по-третє, такі ЗМІ за участі самих учнів та вчителів зможуть висвітлювати успіхи, перемоги шкіл, ключові події шкільного життя тощо. Співпраця з вищими, у першу чергу, може бути втілена через проходження практики на базі таких медіа студентами-журналістами.

Важливими компонентами змістового наповнення є політичний та суспільний. Таким чином буде реалізовано діалог між суспільством і владною верхівкою з одного боку, з іншого боку, це гарантія бути почутими різних категорій громадян з їх проблемами та ініціативами.

Звичайно ж, ЗМІ мають і розважати, вдовольняючи естетичні потреби своєї аудиторії, що може бути пов'язане з трансляцією фільмів, культурних заходів, театральних подій тощо.

Контент значно буде залежати від потреб, вподобань, культури, етнічних особливостей певної громади, саме тому однозначних прогнозів стосовно цього питання дати неможливо.

Таким чином, у роботі описана спроба концептуально накреслити один з шляхів впровадження досвіду громадських ЗМІ. Авторами висловлена думка, що каталізатором зародження подібних медіа можуть бути об'єднані територіальні громади, які абсолютно самостійно можуть розв'язати організаційні питання та створити у своїй спільноті важливий культурний, інформаційний, просвітницький ресурс.